

УДК 353.5

ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В РОЗВИТКУ
ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Рогачевський Олексій Олександрович
Студент 2 курсу
Спеціальності «Міжнародна
економіка»
Факультету міжнародних
економічних відносин
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Одна з найбільших реформ – це реформа децентралізації, яка триває в Україні ще з 2014 року. У результаті її проведення було виокремлено понад 800 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), що обійняли одну третину території України. Щойно створені громади тепер отримують більше фінансування, прямі стосунки з Державним бюджетом, та, водночас, більші повноваження та обов'язки [1].

Реформа децентралізації окреслює такі моменти як передача повноважень, фінансів на їх виконання та відповідальності за їх реалізацію від центральної влади органам місцевого самоврядування (ОМС), тобто тому правлінню (місцевим радам та їх керівникам), яке мешканці територіальних громад самі собі оберуть. Первинним пунктом реформи є усвідомлення, що на місцях слід орієнтуватися в локальних питаннях і ефективніше будуть використати гроші на їх рішення.

Ціль децентралізації – наблизити владу до громадян, а громадян – до влади для збільшення доступності та якості різних послуг, таких як освітні, медичні, культурні, адміністративні, комунальні і соціальні послуги, які отримують ті самі жителі громад [2].

Проблемам у галузі децентралізації присвячено чимало наукових досліджень як вітчизняних та закордонних вчених: І. Луніної, Г.Возняк, В. Христенко, І. Ускова, В. Авер'янова, Д. Кінга та багато інших. Але слід зазначити що ця проблема потребує значної уваги науковців через неврегульованість її в сучасних реаліях.

Основною метою цієї статті є виявлення існуючих питань у процесі децентралізації в Україні й пошук прийнятних шляхів їх вирішення.

Реформу здійснюють через об'єднання базових територіальних громад (міст, сіл, селищ) в збільшені територіальні одиниці – так звані об'єднані територіальні громади (ОТГ). Об'єднання проводять на добровільних засадах (так буде до 2020 року). Для відвертання хаосу держава (в особі обласних державних адміністрацій і за участі громадськості, ОМС, експертів) підготувала орієнтовні межі об'єднання – стратегічні плани формування територій громад у кожній області України. Але, оскільки об'єднання добровільне, громади можуть просити внесення аргументованих змін до перспективних планів і об'єднуватися по-іншому, ніж було визначено у первинному плані [1].

У наслідок об'єднання органи місцевого самоврядування ОТГ одержують набагато більші резерву для розвитку (повноваження та грошові ресурси), ніж окремі села чи міста. Відбувається це через зміну адміністративно-територіальної вертикалі. До потрапляння в ОТГ міста, села і селища (як базові територіально-адміністративні одиниці) перебували у складі району (територіальній одиниці проміжного рівня, що своєю чергою відносився до складу області). Після об'єднання в ОТГ села одержали не лише виборчі органи управління, що можуть вирішувати всі місцеві проблеми, а й грошові кошти з державного бюджету на розвиток, які опиняються в ОТГ просто з державного бюджету, а не опосередковано, як це відбувалося до об'єднання (через бюджет області, тоді до району і аж потім у село).

Фінансові засоби ОТГ складаються із безпосередньо власних доходів і грошових коштів, що надійшли з державного бюджету. Власні доходи ОТГ 2018 року збільшилися на 62.1% (до 20.9 млрд грн) у порівнянні з 2017 роком

(для співставлення показників порівняння відбувається лише для 665 ОТГ, що діяли в 2017–2018 роках, виходячи з існуючих даних, без ОТГ, які розпочали функціонувати у 2018 році). Власні доходи складаються: відрахування від загальнонаціональних податків і зборів (податку з доходів фізичних осіб (надходження від нього забезпечують практично 57% всіх власних доходів ОТГ), акцизів, рентних платежів тощо), надходження від місцевих податків і зборів (податку на майно, , плати за землю, єдиного податку, туристичного збору тощо) та інші поточні надходження (кошти від відчуження комунального майна, штрафи, гранти тощо) [1].

Іншу частину доходів ОТГ складають кошти, що просто і безкоштовно передають об'єднаним територіальним громадам з державного бюджету у виді субвенцій і дотацій. Ці ресурси направлені на розвиток ОТГ і фінансування медицини, соціального захисту, освіти. Частина переданих з державного бюджету коштів переважно знаходиться в межах 65–75% загальних доходів ОТГ. Головна відміна дотацій від субвенцій – відсутність обмежень щодо напрямів їх використання, тим часом як субвенції мають чітко визначені напрями використання.

Видатки ОТГ часто спрямовують на проїдання або частіше нагадують «латання дірок», ніж інвестиції у розвиток (як наприклад, більшу частину видатків спрямовують на фінансування органів управління (в окремих ОТГ така плата досягає аж 80% обсягу власних доходів за рекомендованих 20%). Проте, слід знову пригадати, що ОТГ наділили широкими повноваженнями і обов'язками відносно фінансування видатків своєї громади. В цілому ж кошти спрямовують на будівництво і ремонт доріг, фельдшерсько-акушерських пунктів та амбулаторій, центрів надання адміністративних послуг, дитсадків і шкіл, стадіонів та басейнів, каналізації і водопостачання, освітлення вулиць та інше. Іншими словами на все те, що має дати змогу швидко засвідчити позитивні зміни від утворення ОТГ [2].

Також у ході децентралізації ми маємо п'ять невирішених питань, що створюють ризики для вдалої реалізації проекту [3].

Перший ризик: утворення об'єднаних територіальних громад здебільшого не має сприяння з боку широких верств мешканців, бо люди не зрозуміли саму сутність процесу децентралізації, а також натикається на супротив з боку місцевих рад та районних адміністрацій.

Вони заважають створенню ОТГ через побоювання втрати робочих місць та повноважень, оскільки процес їх утворення супроводжується реформуванням органів влади та змінами в управлінні на користь громад.

Другий ризик: швидке зростання кількості ОТГ без пропорційного зростання обсягу субвенції на розвиток інфраструктури зменшує мотивацію громад до приєднання та їхні резерви щодо соціально-економічного розвитку.

Третій ризик: досі ще не вирішено питання перерозподілу повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в цілому, а також повноважень та функцій поміж місцевими радами ОТГ й районними радами і районними державними адміністраціями.

Четвертий ризик: в новоутворених об'єднаних територіальних громадах відсутні відповідно підготовлені робочі кадри й виявляється невисока кваліфікація службовців місцевого самоврядування для здійснення нинішніх нових завдань. Це спричинює неефективне використання фінансових засобів територіальних громад, неспроможність засвоїти кошти державних субвенцій на розвиток.

П'ятий ризик: зважаючи на досить високі ризики застосування корупційних схем відносно використання бюджетних коштів, украй необхідним є проблема впровадження засобів контролю щодо діяльності органів місцевого самоврядування, як з напряму державних органів, так і з громадського напрямку.

На мою думку курс українських сіл та міст на децентралізацію є позитивним для населення, бо новий тип місцевої влади може працювати ефективніше ніж старий через свою локальність. Також багатообіцяючим напрямком є вирішення питань децентралізації за допомогою запровадження єдиного системного підходу на основі погоджування законодавчої бази й

подолання корупційних фактів, а неодмінною передумовою децентралізації є запровадження єдиної державної стратегії.

Література:

1. Децентралізація: коротко про головне [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne>
2. Кухленко О. В., Федоряк Р. М., Невмержицька С. М. Проблеми децентралізації влади у межах регіональної політики України / О. В.Кухленко, Р. М. Федоряк, С. М. Невмержицька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1028>
3. Кузуб В. П'ять проблем децентралізації, або як стати господарем у своєму місті / В. Кузуб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2017/11/16/7162180/>

Науковий керівник: к.е.н., викладач О. О. Єрмоленко

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.